

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2013

L Aidin – Ardleibhéal

(400 marc)

Déardaoin, 20 Meitheamh, Maidin 9.30 – 12.00

1.

[80]

(i) Cuir Gaeilge ar:-

(50)

Nox erat incipiens (namque est meminisse voluptas)
cum foribus patriis egrediebar amans.
nec mora: deposito pariter cum veste timore,
iactabam liquido bracchia lenta mari.
luna fere tremulum praebebat lumen eunti,
ut comes in nostras officiosa vias.
hanc ego suspiciens, “faveas, dea candida,” dixi, 7
“et subeant animo Latmia saxa tuo.
non sinit Endymion te pectoris esse severi. 9
flecte, precor, vultus ad mea furta tuos.”

ÓIVID

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas.

(30)

(Tá deich marc ag dul le gach ceist díobh):

- (a) Cé atá ag caint sa sliocht seo? Mínigh cad tá ar siúl aige.
- (b) Inis scéal an “dea candida” (líne 7) agus Endymion (líne 9).
- (c) Cén tábhacht a bhaineann le paidreoireacht an chainteora leis an “dea candida” (líne 7)?
- (d) Tabhair **dhá** shampla ón sliocht seo de scil Óivid mar scéalaí.
- (e) Déan cur síos ar cad a tharlaíonn ag deireadh an scéil seo.
- (f) Scríobh cuntas achomair ar shaol agus ar shaothar Óivid.
- (g) Seachas Óivid, ainmnigh file Laidneach amháin eile a bhfuil staidéar déanta agat air agus mínigh cén fáth ar maith leat saothar an fhile seo.

2. Cuir Gaeilge ar:-

[80]

(Rinne Daedalus sciatháin dó féin agus dá mhac óg Icarus)

Daedalus alas sibi confecit; alae optimae erant. Ubi alae paratae erant, artifex se in caelum iecit, corpus alis tollens. Cum intellexisset alas se facile portare, alteras alas filio suo, Icaro nomine, fecit. Noluit enim sine filio effugere.

His quoque confectis, puerum monuit ut cursum medium teneret: “si prope mare volabis,” inquit, “undae alas graves facient, et in mare decides; si tamen prope solem volabis, calor pennas incendet. Si prope me volabis, nullum periculum tibi erit.” Tum Daedalus filio monito oscula dedit.

ala: *sciathán*.

artifex: *ceardaí*.

cursum: *cúrsa*.

volare: *eitlím*.

unda: *tonn*.

decido: *titim*.

calor: *teas*.

penna: *cleite*.

osculum: *póg*.

3. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair **deich gcinn ar bith** de na ceisteanna ina dhiaidh. (Tá ocht marc ag dul le gach ceist):- [80]

(Cuireann cathair na Cartaige iontas ar Aeinéas)

Troiani, postquam montem transierunt, urbem conspexerunt, quae tanta et tam pulchra erat ut omnes eam magnopere mirarentur. In omnibus partibus novae urbis erat multitudo hominum diligenter laborantium, nam cives omnia conficere conabantur. Alii muros, alii vias, alii forum parabant. Maximum aedificium erat templum Iunonis.

Ceteris viris extra urbem relictis, Aeneas ad hoc templum venit. Quamquam non confectum erat, iam mirabile erat. Cum intravisset, Aeneas picturas in muris conspexit, in quibus bellum Troianum pictum erat. Ubi tot comites ibi fortiter pugnantes, sed qui iam mortui erant, vidit, lacrimavit. Credidit autem reginam sibi auxilium daturam esse. 6

Troianus: *Traíoch*.

miror: *taitníonn liom*.

Iuno: *Iúnó*.

pictura: *péintéireacht*.

pingo: *péinteálaim*.

- (i) Cad a rinne na Traígh sula bhfuair siad radharc ar an gcathair?
- (ii) Cad leis a raibh an chathair cosúil?
- (iii) Conas a d'fhreagair siad nuair a chonaic siad í?
- (iv) Cad a bhí ar siúl sa chathair?
- (v) Cad é a d'fhéach na saoránaigh lena dhéanamh?
- (vi) Cé na codanna den chathair a bhí á n-ullmhú ag grúpaí difriúla?
- (vii) Cérbh é an foirgneamh ba mhó sa chathair?
- (viii) Cá háit ar fhág Aeinéas an chuid eile dá fhir?
- (ix) Nuair a chuaigh Aeinéas isteach sa teampall, cad a chonaic sé ar na ballaí? Cad a bhí ar taispeáint iontu?
- (x) Cad a chuir ag caoineadh é?
- (xi) Cad a chreid sé a dhéanfadh an bhanríon?
- (xii) Cén sórt clásail é *Cum intravisset* (líne 6)? Cén aimsir agus cén modh ina bhfuil an briathar?
- (xiii) Tabhair príomhranna **dhá cheann ar bith** de na briathra seo a leanas ón sliocht thuas:-
transeo, laboro, conor, venio, do.
- (xiv) Tabhair Tuiseal Cuspóireach, Uimhir Iolra, **trí cinn ar bith** de na hainmfhocail seo a leanas ón sliocht thuas:-

mons, homo, murus, templum, regina.

4. Freagair Roinn A **nó** Roinn B. (Tá ochtó marc ag dul le gach roinn):- [80]

A. Cuir Laidin ar:-

- (a) Nuair ba chailín beag í Heirmione, d'imigh a máthair go dtí An Traí le Páras. (16)
- (b) Bhí a hathair chomh feargach san gur theastaigh uaidh an chathair a scriosadh. (16)
- (c) D'ullmhaigh sé longa gasta ionas go bhféadfadh sé dul trasna na farraige go tapa. (16)
- (d) Throid na Gréagaigh in aghaidh na dTraíoch ar feadh deich mbliana ach níor bhuaigh siad orthu. (16)
- (e) Ba mhnic a d'fhiafraigh Heirmione go brónach cén fáth ar thréigh a tuismitheoirí í. (16)

Heirmione: Hermiona, -ae, b. *An Trai*: Troia, -ae, b. *Páras*: Paris, -idis, f.
Gréagach: Graecus, -i, f. *Traíoch*: Troianus, -i, f.

NÓ

B. Cuir Gaeilge ar:-

(Briseadh ar an dara hionsaí a rinne Tarquinius ar an Róimh
trí chrógacht Horatius Cocles)

Mox Tarquinius Romam capere cum etiam maiore exercitu conatus est. Exercitus urbem obsidebat. Erat pons ligneus qui viam trans flumen in urbem ferebat. Quamquam custodes fortissimi hunc pontem custodiebant, timebant ne hostes eum caperent. Pugna feroci incepta, Romani perterriti trans pontem in urbem fugerunt.

Dux militum pontem custodientium erat Horatius Cocles. Is, simulatque ultimi fugientium pontem transierant, suis imperavit ut pontem celeriter delerent. Interea ipse in medio ponte stetit, unus contra plurimos. Vir fortis hostibus facile restitit. Tandem ponte deleta, Horatius in aquam desiluit. Horatius audax urbem servaverat.

exercitus: *arm.*

trans: *trasna.*

simulatque: *a luaithe is.*

resisto + tabhar: *troidim in aghaidh.*

obsideo: *tugaim fogha faoi.*

flumen: *abhainn.*

ultimus: *deireanach.*

desilio: *léimim síos.*

ligneus: *adhmad.*

custos: *garda.*

5. Stair na Róimhe, 264 – 44 R.Ch. Freagair Roinn A agus Roinn B.

[40]

A. Tabhair faoi **chúig cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

- (i) Cérbh é Regulus? Cén ról a d'imir sé sa Chéad Chogadh Púnach?
- (ii) Déan cur síos ar an mbealach a lean Hannabal agus ionradh á dhéanamh aige ar an Iodáil sa Dara Cogadh Púnach.
- (iii) Cad a tharla i gcath Cannae in 216 R. Ch.?
- (iv) Cé hé/hí a bhain úsáid as na focail *delenda est Carthago* agus cé hiad na cúinsí inar úsáideadh iad?
- (v) Ainmnigh **dhá** mhórleasú a mhol Caius Gracchus.
- (vi) Cérbh é Jugurtha? Conas a tháinig sé i gcoimhlint leis na Rómhánaigh?
- (vii) Cad a tharla i gcath Gheata Colline in 82 R.Ch.?
- (viii) Cérbh é Clóidias? Cén tábhacht a bhain leis sa pholaitíocht Rómhánach?
- (ix) Cérbh é Vercingetorix? Cad a tharla dó?
- (x) Déan cur síos ar **dhá** leasú a thug Iúil Caesar isteach nuair a rinneadh deachtóir de.

B. Bhí **Mairias** ina chonsal seacht n-uaire. Ba shuntasach an t-éacht é seo i gcás *novus homo* sa Róimh. Déan cur síos ar na príomhchéimeanna ina ghníomhréim suas go dtí a bhás in 86 R.Ch. (20)

NÓ

Thug na Rómhánaigh an t-ainm **Magnus (Mór)** ar **Phoimpéas**. Scríobh cuntas ar na príomhchéimeanna ina ghníomhréim. An dóigh leat go raibh an t-ainm “Mór” tuillte aige? (20)

6. Saol Sóisialta agus Sibhialtacht na Rómhánach. Freagair Roinn A agus Roinn B. [40]

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

- (i) Cén jab a bhí ag *paedagogus*?
- (ii) Cá háit a raibh an *compluvium* i dteach Rómhánach? Cén fheidhm a bhí leis?
- (iii) Tabhair **dhá** chúis a raibh tábhacht chomh mór sin ag baint leis an ola olóige sa tsochaí Rómhánach.
- (iv) Cé hé/hí a déarfadh *ubi tu Gaius, ego Gaia*? Cé na cúinsí ina ndéarfáí é?
- (v) Cad ba *Lares* ann?
- (vi) Déan cur síos ar cad a tharla sa *Colosseum* sa Róimh.
- (vii) Cén ról a bhí ag *quaestor* sa stát Rómhánach?
- (viii) Cén ról a bhí ag na Maighdeana Veisteacha sa tsochaí Rómhánach?
- (ix) Déan cur síos ar **dhá** chleachtadh a bhain le sochraidí Rómhánacha.
- (x) Cad a tharla ag searmanas an tSaortha?

B. Féach ar an léaráid thíos de hipeacóst i gcoimpléasc folcadán Rómhánach agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh:-

- (i) Cá háit i gcoimpléasc folcadán Rómhánach a bhfaighfeá hipeacóst? (2)
- (ii) Déan cur síos ar phríomhghnéithe an hipeacóist agus abair conas mar a d'fheidhmigh sé. (6)
- (iii) Samhlaigh gur Rómhánach tú agus go bhfuil tú ar cuairt go dtí na folcadáin. Déan cur síos ar an mbealach a lean tú trí na folcadáin agus ar cad a rinne tú i ngach áit ina raibh tú ar cuairt. (12)

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán